

Prágai Quadrenniálé 1991

A Prágai Quadrenniálé nemzetközi versenykiállítás a díszlettervezés és a színházépítészet tárgykörében. 1967 óta négyévenként rendezik Prágában, Csehszlovákia fővárosában.

A verseny fő szekciói

1. Díszlet- és jelmeztervezés

A kiállításnak ez a része a résztvevő országok szerint áll össze. A szekcióban különböző nemzeti bemutatók versenyeznek egymással, valamint az egyes tervezők is, akiknek művei a nemzeti kiállításokat alkotják. A nemzeti kiállításoknak tükrözniük kell az adott ország színházi kultúrájának legjobb mai eredményeit. Ilyen módon a PQ alkalmas arra, hogy bemutassa a világ színházművészetének jellemző fejlődési irányait. A bemutatott díszletek és jelmezek nem lehetnek 5 évnél régebbiek és megfelelően dokumentálni kell, hogy előadásokon valóban alkalmazták azokat. Színpadon nem használt díszletek és jelmezek a kiállításon nem vehetnek részt.

2. Tematikus szekció

Az 1991-es kiállításon a tematikus szekció W. A. Mozart műveivel foglalkozik. Itt egyéni alkotók versenyeznek egymással a zeneszerző valamelyik operájának legjobb színpadra állításával. Mozart művei a világon mindenütt jelentős részei az operatársulatok repertoárjának. Ebben a szekcióban nincs megköve a színpadterv kora, de a tényleges színpadi felhasználás köteleme erre is vonatkozik.

3. Színházépítészet

Ebben a szekcióban építészek versenyeznek olyan tervekkel, amelyek még nem kerültek megvalósításra. Bemutathatók új színházépületek, újszerű színházi belső terek, műemléki színházépületek rekonstrukciói és különböző épületek előadóművészeti célokra történő átalakításai.

4. Díszlettervezési iskolák

Ez a kiállítás módot ad a különböző díszlettervezési iskolák

hallgatóinak, hogy közösen áttekinthessék munkáikat és ugyanakkor összehasonlítsák az oktatási módszereket más iskolákkal. A kiállítás ezen része nem versenyjellegű.

A PQ nemzetközi zsűrije fődjéként az Arany Trigát ítéli oda a legjobb nemzeti kiállításnak és aranyérmeket kap az az egyéni kiállító, aki a szekciók közül a legjobbnak ítéltetik.

A megelőző öt PQ kiállítás alapadatai

Az első PQ-t 1967-ben tartották a Julius Fučík Kulturális- és Szabadidőpark Brüsszeli Pavilonjában. A tematikus szekció tárgya Mozart operáinak színpadra állítása volt. A tizenkilenc résztvevő ország Ausztria, Ausztrália, Brazília, Bulgária, Csehszlovákia, Finnország, Franciaország, Hollandia, Japán, Jugoszlávia, Kanada, Lengyelország, Mexikó, NDK, NSZK, Olaszország, Svájc, Szovjetunió és Tunézia voltak. Az első alkalommal az Arany Trigát Franciaország kapta.

A második PQ-t 1971-ben ugyancsak a Brüsszeli Pavilonban tartották. A kiállítás alapvető felépítése – ami az első alkalommal kedvező fogadtatásban részesült – nem változott. A tematikus szekció tárgya most William Shakespeare drámáinak színpadra állítása volt. Huszonnégy ország vett részt (Ausztria, Belgium, Brazília, Bulgária, Csehszlovákia, Franciaország, Japán, Jugoszlávia, Kanada, Kuba, Lengyelország, Magyarország, Mexikó, NDK, NSZK, Norvégia, Olaszország, Románia, Spanyolország, Svájc, Svédország, Szovjetunió, Uruguay és Venezuela) és az Arany Trigát az NDK nyerte el.

A harmadik PQ-t 1975 végén, illetve 1976 elején rendezték. A tematikus szekció ebben az évben a díszlettervező iskolákkal foglalkozott. A résztvevő országok száma huszonnyolcra emelkedett (Ausztria, Belgium, Brazília, Bulgária, Csehszlovákia, Dánia, Finnország, Franciaország, Hollandia, Japán, Jugoszlávia, Kanada, Kuba, Lengyelország, Magyarország, Mexikó, Nagy-Britannia, NDK, NSZK,

Norvégia, Olaszország, Románia, Spanyolország, Svájc, Svédország, Szovjetunió, Uruguay és USA). Az Arany Trigát a Szovjetunió kiállítása kapta.

A negyedik PQ 1979-ben került megrendezésre. A tematikus szekció tárgya a bábszínház volt, mivel a kiállítás egybeesett a Nemzetközi Gyermekekével. A huszonhárom résztvevő ország (Ausztria, Belgium, Brazília, Bulgária, Csehszlovákia, Dánia, Finnország, Franciaország, Hollandia, Japán, Jugoszlávia, Kanada, Lengyelország, Magyarország, NDK, NSZK, Nagy-Britannia, Olaszország, Románia, Svájc, Szovjetunió és USA) közül az Arany Trigát Nagy-Britannia nyerte.

Az ötödik PQ-t 1983-ban a Julius Fučík Park Kongresszusi Termében rendezték. A tematikus szekció cseh és szlovák szerzők operáival foglalkozott. Huszonhét ország vett részt: Ausztria, Ausztrália, Belgium, Bulgária, Csehszlovákia, Dánia, Egyiptom, Finnország, Franciaország, Fülöp-szigetek, Hollandia, Japán, Jugoszlávia, Kanada, Kuba, Lengyelország, Magyarország, Nagy-Britannia, NDK,

NSZK, Olaszország, Svájc, Svédország, Szovjetunió, Új-Zéland, USA és Vietnam. Ebben az évben az Arany Trigát az NSZK kiállításának ítélték.

A hatodik PQ-t 1987-ben tartották. A tematikus szekció tárgya A. P. Csehov drámái képeztek. Részt vett Belgium, Brazília, Bulgária, Csehszlovákia, Dánia, Finnország, Franciaország, Hollandia, Izland, Japán, Jugoszlávia, Kambodzsa, Kanada, Kína, Kuba, Laosz, Lengyelország, Magyarország, Nagy-Britannia, NDK, NSZK, Olaszország, Románia, Spanyolország, Svájc, Svédország, Szovjetunió, Új-Zéland és Vietnam. Az Arany Trigát az USA nyerte el.

A hetedik PQ jelenleg szervezés alatt áll és 1991. júniusban nyílik majd meg. Valamennyi szekció és egyéni kiállítás a Julius Fučík Park Kongresszusi Termében kap helyet.

Az 1991-es Prágai Quadrenniálé főmegbízottja DR. Eva SOUKUPOVÁ.

A titkárság címe:

Celetná ul. 17.

110 01 Praha 1.

Csehszlovákia

Telefon: 23 13 59 5

A Szenográfus Bizottság ülése

1989. június, Sydney, Ausztrália

Az Australian Production Designers Association (az Ausztrál Színházi Tervezők Szövetsége) meghívta az OISTAT Szenográfus Bizottságát, hogy ülésüket Sydneyben tartásák. A találkozóval egy időben egy nemzetközi konferenciát is szerveztek „Színpad és tér” címmel. Mint az OISTAT Építész Bizottságának angol tagját felkérték, hogy tartsak előadást a konferencián.

A megnyitó ülésen én köszöntem meg házigazdáinknak a konferencia megszervezését. Ez a feladat Ladislav VYCHODIL professzoré, az OISTAT Díszlettervezési Bizottságának elnökéé lett volna, de ő egészségügyi okok miatt nem vállalhatta a hosszú utat Prágából.

Szintén az utolsó pillanatban mondta vissza a részvételt

QUINGZHAO úr Kínából, akinek elhatározásában valószínűleg nagy szerepet játszott az országában abban az időben zajló politikai megmozdulás. A résztvevők legnagyobb része ausztrál színházi tervező és építész volt az ország különböző államaiból. Egy delegátus érkezett a Szovjetunióból, kettő Magyarországból, kettő az USA-ból, egy Japánból és magamat is beleszámítva négyen jöttünk az Egyesült Királyságból.

A konferencia eredendően az OISTAT Szenográfus Bizottságának égisze alatt működött, de témái a díszlettervezésen túl az építészetet is érintették. Valójában két fő téma jellemezte a különböző üléseket, az egyik a díszlettervezést és a gyakorlati díszlettervezők különböző tapasztalatait taglalta, a másik a színházépítészetrel foglalko-

zott, elsősorban a hiányosságok oldaláról megközelítve. Több-ször is kihangsúlyozták a találkozási pontot, hogy az OISTAT konferenciáknak nem kellene mindig csak egy konkrét, a bizottság által képviselt témakörre korlátozódnia, hanem a témák lehető legszélesebb körű keresztvezése lenne a hasznos.

A Seymour Centre York Színházában az első hozzászóló Ross THORNE professzor volt, aki körvonalazta az utóbbi évek ausztrál színházépítéset. Mondanivalóját arra a hosszú dolgozatra alapozta, amely a II. világháború utáni idők szociális és politikai viszonyait elemezte a művészetek szempontjából és vizsgálta a művészetek állami támogatásának kérdéseit. Az ausztrál tapasztalatok megfelelői Nagy-Britanniában és az Egyesült Államokban is megtalálhatók. Számtalan vízszintes padlózatú, többcélú terem épült, amelyeknél az első számú szempont a táncestek és bankettek rendezése volt, annak ellenére, hogy az épületeket zsinórpadlóval is ellátták. Az 50-es és 60-as években sem a helyi hatóságok, sem építészeik nem tudták, mire is van szükség egy sikeres élő előadáshoz. Újában, a három-négy előadótermes nagy művészeti központok építése után, kialakult a prosceniummal és zsinórpadlóval ellátott színpaddal szemben épített, 400-600 férőhelyes, lejtős nézőtér gyakorlata.

John MOPHETT, a Hassel Pty Ltd. Architects igazgatója, aki a sikeres Adelaide Festival Centre után még több színházi jellegű épületet is tervezett, arról beszélt, hogy a magánszektor bevonásával elő kell segíteni, hogy a színház a kereskedelmi célú fejlesztések része legyen, és kihangsúlyozta, milyen fontos lenne a színházak számára az, hogy produktumaikkal és felszereléseikkel bekerülve a piaci versenybe javíthassák vállalkozási képességüket.

Az én előadásom arról szólt, hogy a közönség, amikor belép a nézőtérre, aláveti magát a színmű, opera vagy balett által kreált képzeletbeli kor és helyszín irántlan szabályainak. A színpad nem szab határt a képzeletbeli világnak, az láthatatlanul túlnyúlik a díszleteken, hiszen a cselekvések egy részét a nézők nem láthatják. Ők a valós világ egy kis részében ülnek, amit lehatárolnak a nézőtér falai. A színházi élmény lényege az egymást átfedő valós és képzeletbeli világ összjátéka, és ezt a kölcsönhatást az építészetnek

is tükröznie kell. A geometriailag korrekt látószögek biztosítása nem meríti ki az építész feladatát, noha sokáig ez volt az egyetlen általánosan elfogadott kritériuma a nézőterek tervezésének. Ez a hozzáállás az oka annak, hogy az előadók és a nézők zöme jobban szereti a régi színházakat az újaknál.

Anne FRASER elmondta, hogy 30 éves színháztervezői pályafutása alatt kapcsolatba került Ausztrália szinte valamennyi jelentős művészeti létesítményével.

E. GEIDELBREHT, a szovjet delegátus, a Belorusz Operánál és balettársulatnál végzett munkájáról beszélt. Kaptunk egy kis áttekinthetetlen filozófiai értekezést is Serge TAMPALINI nyugat-auztráliai tanár-tervezőtől. Mondanivalója először a színházkritikusi zsargon szemtelen paródiájának tűnt, de fokozatosan rájöttünk, hogy komolyan gondolta.

A konferencia második napját a National Institute of Dramatic Art (NIDA) épületében tartották, amelyet alig egy éve nyitottak meg. Peter ARMSTRONG építész előadást tartott az épületről, amelyről szólva azt is elmondta, hogyan kellett kipaszírozni a NIDA-ból a tervezési programot.

David COCKAYNE világosan és tömören beszélt az angol színházi tervezés oktatásáról.

Ezt követően egy igen érdekes előadás következett, amelynek előadója, Tólis PAPA ZOG-LOU, görög születésű, új-zélandi állampolgárságú tervező az általa „kinetikus színpadnak” nevezett mozgalmat vezető Ausztráliában. Javaslatra az, hogy a színházban mindennek mozognia kell; a színészeknek, a díszleteknek és a nézőtérnek is. Ezzel az a célja, hogy újra életet leheljen a ma már lankadt és ódivatú avantgardra. Újra legyen tele a színházter mozgó padlókkal, falakkal és mennyezetekkel, a valóságban létrehozva a számítógépes animáció képi lehetőségeit.

Az előadás azokat az elvetett teóriákat siratta, amelyek a technológia csodáit kívánták „flexibilis”, többcélú stúdiószínházakban alkalmazni. A színházi tér teljes gépi működtetésének romantikus álmát mindig szétzúzták a gyakorlati és gazdaságossági szempontok, de technológicentrikus korunkban mindig akadnak olyanok, akikben feltámad a nosztalgikus vágyakozás eziránt. Az új generáció visszatér a gyökerekhez és újra felfedezi, hogy a színház célja az, hogy ösztönözze az

emberi képzeletet, hogy képzeletbeli világokat hozzon létre a valós világgal párhuzamosan, de ezeknek nem kell feltétlenül tényleges konstrukcióknak lenniük.

Michael PEARCE, előadóművész és tervező, nagyon szórakoztatón beszélt néhány új, nagy ausztrál művészeti központról. Az építészetre vonatkozó kitételek zöme – ahogy ez az ilyen találkozásokon általában szokásos – elítélő volt.

Mitsuru ISHI, japán díszlettervező négy olyan tokiói színházat ismertetett, amelyek nem kapnak állami támogatást, hanem kereskedelmi jellegű vállalkozások részei.

A nagy művészeti központok egyik szent tehenét, a stúdiószínházat – legalábbis annak Ausztráliában kifejlesztett formáját – támadta Eamon D'ARCY. A stúdiószínházakat a kísérleti színházi irányzatok hódolójának kielégítésére hozták létre, megpróbálva átalakítható, flexibilis környezetet biztosítani. A legtöbbjük képtelen célja betöltésére és D'Arcy szerint a Queensland Art Centre Cremorne Studiójá kiemelkedő példája az ilyen bukásnak.

A Konferencia záróülését szombatban a Wharf Theatre Studio-ban tartották. Az első előadó Vivian FRASER volt, az az építész, aki színházá formálta ezt a kikötőbe nyúló hosszú mólót. Az épület nagyon vonzó környezetet nyújt a hosszú, fedett sétafolyosóval, ami az étteremhez vezet és a csodálatos kikötői panorámával. Az eredeti szerkezetből igyekeztek a lehető legtöbbet megőrizni.

Az épület színházi funkciójú része a folyosó tülso végén található. Nagy alapterületű raktárakkal és műhelyekkel kezdődik, amelyeket sok nagyobb társulat is megírgyelhetne. A stúdiószínháznak két nézőtere van és itt tartottuk a konferenciát, míg a fő színházban az utazó English Stage Company a *Toborzótiszt* és *A haza üdvéért* című darabokat játszotta. Ennek a nézőtere, a Seymour Centre-ben találhatóhoz hasonlóan, 180°-os ívben fogja közre a színpadot. Fraser ismertette, hogyan alakult ki a tervezési program és hogyan oldották meg a tervezés során a szokatlan problémákat, amiket a kikötő hullámaiba nyúló öreg móló és a raktárépületek színházi célú átalakítása vetett fel. Az egyik legkomolyabb nehézséget a menekülési útvonalak biztosítása jelentette. Az épület később díjakat kapott képzeletgazdag építészeti kialakítása és

a műemlék jellegű régi építmények korszerű új hasznosítása elismeréseként. A továbbiakban Fraser még beszélt egy másik jelentős új színház, a Belvoir Street Theatre kialakításában végzett munkájáról is.

George HOWARD, hollywoodi színházi szakember a mai amerikai színházépítési gyakorlatról beszélt. Az USA gazdasági helyzetéből eredően munkája során zömmel igen nagy – 2000 fő fölötti – férőhelyszámú létesítményekkel foglalkozott. Sok olyan szempontot ismertetett, amit figyelembe kellett venni ahhoz, hogy működőképes színpad és nézőtér jöjjön létre.

Denis IRVING hozzászólása arról szólt, milyen a színháztechnikai konzultánsok helyzete Ausztráliában és panaszkodott, hogy általában túl későn kerülnek be a tervezői csapatba, akkor, amikor már sok visszafordíthatatlan döntés megszületett.

A sydney-i opera meglátogatása csodálatos élmény volt. Vasárnap reggel végigvezettek minket az üzemi részeken és láthattuk mindazokat a nehézségeket, amelyekkel a műszakiaknak meg kell küzdeniük. Láttuk a híres forgószínpadot, amit előadásokon ugyan még soha nem használtak, de időnként, előadásokon kívül azért be-be indítanak, nehogy a szerkezet berozsdásodjon. Láttuk a színpadter zsúfoltságát, az oldalszínpadok hiányát és a nehéz berendezéseket, amik elfoglalják az amúgy is szűkös terület nagy részét. Ugyanakkor jó érzés volt látni, hogy a színpadi tervezők megtanultak együttélni ezekkel a hátrányokkal és képzeletgazdag díszleteket terveznek az operai előadásokhoz a közönség teljes meglepedésére.

A konferencia véleményem szerint nagy siker volt, igen jó szervezéssel, amit kétségtelenül Andrew BLAXLAND és csapátának időt és fáradságot nem kímélő munkája biztosított számunkra. A siker egyik jeleként értékelhető a magas részvételi szám, ami az ülések során végig mutatta a téma iránti érdeklődést. Az egyetlen kis hiányérzetem abból adódik, hogy sokan szerettünk volna meglátogatni néhány újabb létesítményt, mint pl. a Parrmatta Arts Centre-t, vagy a Hills Centre-t, de ezeket már nem volt mód beilleszteni az amúgy is zsúfolt programba.

Roderick Ham
(ABTT News,
1989. szeptember)